

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

3. Quomodo iam dicta quadrent in hominem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

conuenientiam variam, quæ ex eo cernitur ad quod factæ sunt singulæ, quò si perueniunt, laudabiles; si non perueniunt, illaudabiles iudicantur; vestiendis corporibus, lanæ mollitudo; nutriendis, agrorum fertilitas; firmãdis ædibus, lapidum durities conuenit; lanas præduras, agrum sterilem & vliginosum, quis vel titiulirio emat? canem indocilem, pauidum leonem, equum bouis instar rudentem, monstrorum in numerum referres. Vnde quæso, nisi quoniam à naturæ suæ moribus exorbitasse, & in quamdam prauitatem deflexisse creduntur, adeò in rebus omnibus id pulcherrimum elucet, vt ad præstitutum à natura finem accommodatæ sint. Quod ipsum vt in ceteris, ita in homine si viderimus, quid recta intentio sit perspicuè constabit.

Quædam tamen est, etiam inter ista distinctio: ita enim res inanimæ feruntur in finem, vt nullam finis partem conditionemve percipiant; at animantes in cibum, in generationem, in doloris declinationem, suiq; conseruationem ex insito boni maliue sensu, imaginatione sola, & cognitionis quasi inchoatione capiuntur, ac se mouent, ita tamen vt neque motum reprimere valeant, neq; se possint ad alia conuertere. Cùm autem hic secundus gradus esset prioris perfectior, admodum tamen imperfectus, tertium, eumq; perfectiorem, naturæ ratione præditæ indidit Deus, vt rationem finis agnosceret, vias eum assequendi inquireret, vltroque quæ magis arriderent eligeret. Ab hoc verò gradu, non esset quò possemus aliò progredi, quàm ad illum qui ipse, omnium esset finium auctor, norma, moderator, & supremus finis, ex eoque omnis rectitudinis, omnisque prauitatis prima esset iudicatio atque ratio ducenda: vt mox apertius dicetur.

C A P V T III.

Quomodo in hominem quadrent quæ de alijs dicta sunt.

DVæ nihilominus in homine sunt, vel functiones vel partes obseruandas, quarum vna ratione & voluntate, alia verò solius naturæ vi mouetur. Naturam sequuntur, quæcumque non sunt imperio voluntatis obnoxia, sed conditioni corporis obsecundant, vt quòd deorsum feratur, quòd palpitet cor, aures audiant, stomachus cibos concoquat, læuore & asperitate, frigore & calore ferriatur tactus. Voluntati verò ea subduntur, quæ nostri sunt arbitrij, vt actionum negotiorumque susceptio, consiliorum agitatio, idque omne quòd agere vel omittere possumus: imò etiam, eorum quæ natura exigit certa destinatio, & vt in finem aliquem dirigantur optatio, penes voluntatem est; nam & palpitationem cordis, & anhelitus reciprocationem, omnesque naturæ actiones atque facultates, Deo consecrare, vt ei subseruiant, possumus.

In his autem quæ sola natura fiunt, vt est lapsus temporis, & momenta vitæ, eadem in homine est ad finem lege naturali præstitutum contentio, quæ in ani-

man-

nantium ceteris; ac proinde incrementa & decrementa corporis, ciborum alimonia, & per membra distributio, eadem, qua solet in brutis, facultate & ordine perficitur, & in eundem suæ tuitionis finem tendit, si id tantum quod solius est naturæ spectamus, nec ei forinsecus quidquam à voluntatis desiderio accedit, de quo mox loco suo dicam.

At in ijs quæ voluntate & electione fiunt, id in homine proprius & voluntarius instinctus potest, quod in brutis & rebus alijs ingenitus & naturalis instinctus: verum in eo diuersi sunt, quod cum naturalis impulsus, & sit vnus, & à Deo, in eundem eumq; conuenientem finem fertur, at verò voluntarius hominis appetitus, cum sit varius & multiplex, ac errori, cupiditati, ignorantix obnoxius, tantæque in refutandis ac admittendis motionibus libertatis, vt etiam cognita bona nolle, mala velle possit, idcirco ipse sibi fines quos libuerit ponit, bonos, malos, vtiles, noxios, aptos, ineptos, cómodos, incommodos, suaues, insuaues utcumque voluerit. Prætereaq; cum vna quapiam naturæ impulsione ac veluti ductu in finem suum cetera dirigantur, nec sit illis relicta, quanam eum velint persequi, libera eligendi optio, sed vno certo statoque tramite ferantur; vni homini & naturis ratione præditis est concessum, vt quamuis ad certum finem pertingere statuerint, non tamē vna illum via, sed quacumque maluerint assequi conentur. vnde fit vt eadem quoque hæc aberrationi occasiones pateant, quoties id eligitur, quod vel nobis, vel fini proposito, minus est consentaneum.

Ex his verò intelligemus, duo quedam intentionis nomine contineri, quæ in homine maximam, in belluis & inanimis nullam admittunt varietatem: exempli gratia, fertur in cibum canis, fertur & homo: canis quidem instigante natura, sic rapitur in cibum, vt nisi grauior metus vrgeat, non possit se ipse cohibere, neque cur id agat nouit, sed natura duce ad conseruationem sui ducitur, eademque duce quæ sit cibi opportuna sarietas, & quis naturæ aduersetur, sentit & respuit. Homo verò, licet amore sui ad sui conseruationem vrgeatur, non tamen cogitur, tantumq; in nonnullis valuit voluntatis peruersitas, vt se ipsos de medio sustulerint; agnoscat igitur velitque suam conseruationem oportet, quam vbi voluerit, & cibum, & hunc cibum magna mentis libertate eligit. Quæ omnia vno intentionis nomine notantur.

Cum enim quærimus qua intensione quis ambulet, loquatur, comedat, legat, oret, otietur, dormiat? Primum quidem, quasi certum sumimus, id non esse à mera natura inuoluntariè profectum, vt accidit cum irrepente somno opprimimur, vel lingua mentem præcurrente loquimur, vel aliud defixa cogitatione nescientes mouemur, sedemur, ambulamus: sed vtrò & voluntariè, scientibus & animaduertentibus nobis, quidpiam fieri vel omitti. Deinde de hac voluntaria, vel cessatione, vel actione quærimus, quo fine sit illa suscepta? Quæ interrogatio quoniam res duas inuoluit, nempe finem, & id quod ad finem eligitur, duo quoque iudicia solent consequi, vnum de fine, alterum de rebus quæ ad finem

eligantur: nam & finem bonum esse, & quæ sunt ad finem apta esse, & saltem non mala, oportet, ut tota actio recta dici possit.

Intentio igitur, ut ex dictis constat, est voluntatis ad quempiam finem certa vi tendentis impulsus. Qui an rectus sit, conijciendū est ex eo quod de ceteris dicimus, probari vniuscuiusq; rei eas effectiones atq; motiones, quæ naturis consentaneæ sunt, grauitatē lapidis, animos leonis, & eiusmodi. Ut non aliud hic inquirendum super sit, quàm, quid naturæ ratione prædita sit consentaneum: nam id ipsum rectum & perfectum fuerit, rectissimum verò & perfectissimum, si etiam maximè consentaneum, eaque naturæ præstantia dignissimum fuerit.

Quæ verò certior huic rei diiudicanda norma statuatur, quàm ipsius hominis dignitas & finis: ita sanè, quarū rerum fines nouimus, ex illis cuiusmodi esse debeant non malè conijcimus. Fundamentum ceterorū est terra, ideoq; grauis, stabilis, firma, cōpacta; siccerati temperandæ est aqua, ideoq; perfluit, penetrat, liquatur; respirationi subseruit aër, ideoq; tenuis, perspirabilis, & per omnia permeans; lucem & tempora disperdit cælum, ideoq; dispersum, cunctis eminens, pellucēs, volubile, summaq; celeritate rotabile est. Quid homo: ratione & cognitione præditus, futura prospectat, immortalitati, beatæque æternitati natus, nō in alium finem, quàm ipsummet Deum, à Deo est procreatus. Ad hunc si aliquando pertingit, beatus & quodammodo Deus efficitur; ab hoc si ad extremū aberrat, in sortē omnium infelicissimam, in æternum desperata salute cōpingitur.

Iam ut in plantis & arboribus, si quid adhibueris, quod ad illarum finē & fertilitatē conducatur, id bonum; si quid quod obsit, id illis malum; si denique quod neque profit, neque obsit, id indifferens & otiosum dixeris, & in quo nonnulli laboris, temporis, aut sumptuum extrinsecus iactura æstimetur, nullum tamen illi rei detrimentum inferatur: ita planè de homine, de quæ eius intentionibus philosophari nos decet.

C A P V T I V.

In homine, quid sit recta intentio.

Finem in quem editus est si querit homo, si conuenientia & cōuenienter adhibet, tunc recta est intentio, & bona; si finem aduersum querit, vel si non conuenientia, vel non conuenienter, sciens & prudens adhibet, praua est & mala intentio: si denique sic rebus utitur ut ad finem illum neque profint, neque obsint, intentio illa in se est indifferens, facileque ac ut plurimum fit otiosa, dum temporis, aut melioris occasionis, ipsiusque æternitatis iactura pensatur. En paucis lineis comprehensum, id quidquid de intentione disputari latissime potest: ex hoc enim fonte petantur quæuis alia necesse est. Tardiorum tamen in gratiam, & forsitan quia his immorari non est iniucundum, nonnulla explicatū adiungamus. Obscuriora primò legentibus videbuntur, at repetita clarescent.